

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 372

**Przedsiębiorca
w społecznej gospodarce rynkowej**

Redaktorzy naukowi
Tadeusz Kocowski
Jan Gola

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kożuchowska, Barbara Majewska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Barbara Szłapka

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-470-7

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Przedmowa Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.....	9
Przedmowa Dziekana Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego	11
Słowo wstępne	15
Sebastian Bobowski: Uwarunkowania prawne społecznej odpowiedzialności biznesu w Indiach w kontekście wyzwań XXI wieku	17
Andrzej Borkowski: Specjalna strefa ekonomiczna jako instrument realizacji regionalnej pomocy publicznej w gospodarce rynkowej.....	30
Ewa Chmielarzyk: Działalność gospodarcza o charakterze zależnym (wtórnym) prowadzona w ramach przedmiotu działalności spółki zagranicznej	48
Agnieszka Chrisidu-Budnik, Jerzy Korczak: <i>Crowdsourcing</i> – aktywizacja społeczności lokalnej do wspólnego działania.....	60
Waldemar Dotkuś: Rachunkowość jako dyscyplina naukowa oraz jej służebna rola, jaką pełni w życiu gospodarczym.....	73
Bogusława Drelich-Skulska: Zmiana uwarunkowań prawnych działalności przedsiębiorców w Polsce w procesie akcesji do Unii Europejskiej na przykładzie ułatwień w unijnym systemie celnym	82
Józef Frąckowiak: Rola nowelizacji prawa w społecznej gospodarce rynkowej na przykładzie prawa spółek	92
Jan Gola: Obowiązek użyteczności publicznej a działalność przedsiębiorcy sektora lotniczego w społecznej gospodarce rynkowej	101
Maciej Guziński: Zamówienia publiczne jako instrument gospodarki rynkowej	113
Beata Hałakuć, Artur Łysoń: Samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej a status przedsiębiorcy i komercyjne udzielanie świadczeń zdrowotnych	126
Krzysztof Horubski: Nieuczciwość praktyki rynkowej w świetle ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym	135
Krzysztof Jajuga: Rynek finansowy – standardy etyczne i regulacje prawne	150
Karol Kiczka: Europeizacja społecznej gospodarki rynkowej w Polsce	160
Leon Kieres: Społeczna gospodarka rynkowa w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego	180
Tadeusz Kocowski: Gmina jako przedsiębiorca w społecznej gospodarce rynkowej	193
Emilia Kuczma: Ochrona danych osobowych przez przedsiębiorcę	210
Paweł Kuczma: Konstytucyjne ujęcie wolności działalności gospodarczej ...	225
Zbigniew Luty: Profesjonalne relacje prawa i rachunkowości	238

Karolina Łagowska: Regulowana działalność gospodarcza a poszerzanie sfery wolności działalności gospodarczej.....	247
Andrzej Matysiak: Atrofia czy ewolucja społecznej gospodarki rynkowej...	257
Piotr Ochman: Karnoprawna ochrona reglamentacji działalności na rynku finansowym na przykładzie sektora bankowego.....	270
Katarzyna Poroś: Reprezentowanie przedsiębiorcy w sposób łączny – prokura łączna a reprezentacja łączna mieszana (wybrane zagadnienia)	285
Monika Przybylska: Administracyjnoprawna ochrona przedsiębiorcy w zakresie wykonywania praw własności przemysłowej.....	301
Michał Raduła: Gminny podmiot leczniczy w formie spółki kapitałowej a gospodarka komunalna	314
Piotr Soroka: Koncesja na prowadzenie kasyna gry jako ograniczenie wolności gospodarczej.....	327
Ewa Stańczyk-Hugiet: Koewolucja i kooperacja. Podążając za kontekstem .	342
Michał Stępień: Nowe rozporządzenie Bruksela I z punktu widzenia przedsiębiorców.....	356
Zdzisław Szalbierz, Joanna Kott: Regulacje instytucjonalne w sektorach infrastrukturalnych.....	367
Tomasz M. Szczurowski: Informacje poufne spółki w ramach inwestorskiego badania due diligence	376
Andrzej Śmieja: Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez ruch przedsiębiorstwa (art. 435 k.c.)	390
Magdalena Wilejczyk: Zakaz nadużywania praw podmiotowych w społecznej gospodarce rynkowej na przykładzie prawa rzeczowego.....	403
Bartosz Ziemblicki: Zagrożenia umowy pośrednictwa w obrocie nieruchomościami z punktu widzenia pośrednika – wybrane zagadnienia	414

Summaries

Sebastian Bobowski: Legal determinants of corporate social responsibility in India in the context of challenges of the XXI century.....	29
Andrzej Borkowski: Special economic zone as an instrument of regional aid implementation in market economy	47
Ewa Chmielarczyk: Secondary (ancillary) business activity conducted as part of a foreign company's business.....	59
Agnieszka Chrisidu-Budnik, Jerzy Korczak: Crowdsourcing – activation of local community to joint action.....	72
Waldemar Dotkuś: Accounting as a scientific discipline and its ancillary role within the economic life	81
Bogusława Drelich-Skulska: Changes in the legal environment of business in Poland following the EU accession – a case study of new customs and trade facilitations resulting from the Community Customs Code	91

Józef Frąckowiak: The role of law amendment in social market economy on the example of company law	100
Jan Gola: Public Service Obligations vs. an activity of an entrepreneur of aviation sector in social market economy.....	112
Maciej Guziński: Public procurement as an instrument of market economy .	125
Beata Hałakuć, Artur Łysoń: Independent public health care facilities vs. entrepreneurial status and commercial provision of health care services...	133
Krzysztof Horubski: Unfair market practices in the light of act on prevention of unfair market practices	149
Krzysztof Jajuga: Financial market – ethical standards and legal regulations	159
Karol Kiczka: Europeanization of social market economy in Poland	179
Leon Kieres: Social market economy in the judicial decision of the Constitutional Tribunal.....	192
Tadeusz Kocowski: Municipality as an entrepreneur in social market economy	209
Emilia Kuczma: Protection of personal data by an entrepreneur.....	224
Paweł Kuczma: Constitutional perspective of freedom of business activity...	237
Zbigniew Luty: Professional relationships of law and accounting	246
Karolina Łagowska: Regulated economic activity vs. an expansion of the sphere of economic activity freedom.....	256
Andrzej Matysiak: Atrophy or evolution of social market economy?	269
Piotr Ochman: Penal and legal protection of activity rationing on the financial market on the example of banking sector	284
Katarzyna Poroś: Representation of an entrepreneur in a joint way – joint commercial proxy vs. mixed joint representation (chosen aspects)	300
Monika Przybylska: Administrative and legal protection of entrepreneur in the scope of industrial property rights exercising.....	313
Michał Raduła: District medical subject in a form of limited liability company vs. municipal economy	326
Piotr Soroka: Casino concession as a restriction of economic freedom	341
Ewa Stańczyk-Hugiet: Coevolution and cooperation. Following the context.	355
Michał Stępień: New Brussels I Regulation from entrepreneurs' perspective	366
Zdzisław Szalbierz, Joanna Kott: Institutional regulations in infrastructure sectors	375
Tomasz M. Szczurowski: Confidential information of a company during due diligence examination conducted by a potential investor.....	389
Andrzej Śmieja: Liability for damages resulting from company movement, under art. 435 of Polish Civil Code	402
Magdalena Wilejczyk: Prohibition of the abuse of subject rights in the social market economy on the example of the property law.....	412
Bartosz Ziemblicki: Threats of a real estate brokerage agreement from the point of view of a real estate broker – selected issues.....	424

Emilia Kuczma

Uniwersytet w Białymstoku

OCHRONA DANYCH OSOBOWYCH PRZEZ PRZEDSIĘBIORCĘ

Streszczenie: Niniejszy artykuł traktuje o zagadnieniach ochrony danych osobowych przez przedsiębiorcę i wskazuje najpopularniejsze obszary ochrony danych z punktu widzenia przedsiębiorcy. W pierwszej części wyjaśnione zostały najważniejsze zagadnienia dotyczące definicji i prawnych obowiązków administratora danych osobowych, którym w aspekcie przetwarzania danych osobowych jest także przedsiębiorca. Następnie opisano najczęstsze, a zarazem najbardziej problemowe zagadnienia z zakresu przetwarzania danych osobowych występujące u przedsiębiorcy, takie jak: dane pracownicze i dane o kandydatach do pracy, dane o innych przedsiębiorcach, dane o klientach, transfer danych za granicę, przygotowanie dokumentacji i wdrożenia wewnętrznych procedur ochrony danych osobowych w firmie oraz kontrole przedsiębiorców przeprowadzane przez inspektorów Biura GIODO. Rozwinięcie i opisanie wskazanych problemów wskazuje, iż problematyka ochrony danych osobowych jest istotnym elementem w prawnym aspekcie funkcjonowania przedsiębiorcy. Zwrócenie uwagi na ustawowe prawa, a także czynienie zadość obowiązkom w zakresie legalnego przetwarzania danych osobowych spoczywa na przedsiębiorcy, który na mocy ustawy o ochronie danych osobowych nie jest zwolniony z jej przestrzegania.

Słowa kluczowe: dane osobowe, przedsiębiorca, ochrona danych osobowych przedsiębiorcy, zabezpieczenie danych osobowych, dokumentacja danych osobowych, administrator danych, ochrona danych osobowych, ustawa o ochronie danych osobowych, GIODO, Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych.

DOI: 10.15611/pn.2014.372.16

Szybki rozwój technologiczny przyniósł nowe wyzwania w zakresie ochrony danych osobowych. W ostatnich latach niezwykle wzrosła ilość wymiany i zbierania danych. Technologia całkowicie zmieniła gospodarkę i życie społeczne, umożliwiając zarówno przedsiębiorstwom prywatnym, jak i organom publicznym wykorzystywanie danych osobowych do wykonywania powierzonych im zadań na niespotykaną dotąd skalę. Osoby fizyczne także coraz częściej udostępniają informacje osobowe publicznie i globalnie. Ochrona danych osobowych odgrywa zatem kluczową rolę w polskiej rzeczywistości prawnej, również w zakresie funkcjonowania przedsiębiorcy.

Prawne aspekty ochrony danych osobowych w polskim porządku prawnym zostały uregulowane na gruncie ustawy o ochronie danych osobowych z dnia 29 sierpnia

nia 1997 r.¹ (dalej zwana: u.o.d.o.). Ustawa wprowadziła konkretne prawa, zapewniając zgodność unormowań polskich ze standardami międzynarodowymi², a także regionalnymi – Unii Europejskiej³. Nałożyła określone obowiązki na administratorów danych wynikające z przetwarzania danych osobowych, konkretyzując szereg niedookreślonych dotąd pojęć i zjawisk związanych z szerokim zagadnieniem ochrony danych osobowych w Polsce. Ideą przyświecającą twórcom ustawy o ochronie danych osobowych było także, aby każdy administrator tych danych wdrożył w swojej organizacji system ich ochrony zapewniający legalne i bezpieczne ich przetwarzanie.

Określając prawne wymogi ochrony danych osobowych, którym podlegają przedsiębiorcy, w pierwszej kolejności należałoby zdefiniować pojęcie administratora danych, które jest jednym z kluczowych pojęć ustawy obok pojęcia danych osobowych, a znacząco wpływa na rozumienie treści praw i obowiązków ustawowych.

W przepisach ustawy o ochronie danych osobowych zostały wskazane dwie kategorie podmiotów, które mogą uczestniczyć w procesie przetwarzania danych osobowych: administrator danych osobowych oraz podmiot, o którym mowa w art. 31 u.o.d.o., tj. podmiot przetwarzający dane osobowe na zlecenie administratora (podmiot ten bywa nazywany *processor* lub zleceniobiorcą)⁴. Skoro zatem ustawodawca każdy podmiot, który przetwarza dane osobowe, nakazuje kwalifikować przy wykorzystaniu przedstawionego podziału, to przedsiębiorcy jak najbardziej będzie przysługiwało miano administratora danych osobowych⁵. Podmiot prowadzący działalność gospodarczą decydujący o celach i środkach przetwarzania danych osobowych jest administratorem danych i ponosi odpowiedzialność za ich ochronę⁶.

¹ Tekst jednolity ustawy: Dz.U. 2002, nr 101, poz. 926, ze zm.

² Za pierwszy akt prawny w skali międzynarodowej z dziedziny ochrony danych osobowych uznaje się w nauce prawa Konwencję nr 108 Rady Europy z dnia 28 stycznia 1981 r. o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych (Dz.U. 2003, nr 3, poz. 25).

³ Dyrektywa 95/46/WE w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych oraz swobodnego przepływu tych danych (Dz. Urz. L 281 z dnia 23 listopada 1995 r.) jako akt prawa wtórnego Unii Europejskiej wiąże państwa członkowskie Unii Europejskiej.

⁴ P. Litwiński, *Ochrona danych osobowych w ogólnym postępowaniu administracyjnym*, Warszawa 2009, s. 97.

⁵ Od wskazanych kategorii podmiotów, tj. administratora danych i podmiotu przetwarzającego dane na zlecenie administratora, należy odróżnić podmioty związane tylko z przetwarzaniem danych osobowych, które działają wyłącznie w imieniu jednego ze wskazanych podmiotów. Istnienie więc takich kategorii podmiotów związanych z przetwarzaniem danych, jak: odbiorca danych (art. 7 pkt 6 u.o.d.o.), osoba upoważniona do przetwarzania danych (art. 39 u.o.d.o.), administrator bezpieczeństwa informacji (art. 36 ust. 3 u.o.d.o.), osoba administrująca danymi (art. 52 u.o.d.o.), nie pozwala na przyjęcie, że mamy do czynienia z więcej niż dwoma kategoriami podmiotów przetwarzających dane osobowe. Por. A. Drozd, *Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz. Wzory pism i przepisy*, Warszawa 2008, s. 67–79.

⁶ G. Szpor, *Publicznoprawna ochrona danych osobowych*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1999, nr 12, s. 10.

W świetle art. 7 ust. 4 u.o.d.o. przez administratora danych należy rozumieć organ, instytucję, jednostkę organizacyjną, podmiot lub osobę, o których mowa w art. 3 ust. 1 i 2, decydujące o celach i środkach przetwarzania danych. Mogą to być również osoby fizyczne i prawne oraz jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, które przetwarzają dane w związku z działalnością zarobkową, zawodową lub do realizacji celów statutowych (art. 3 ust. 2 pkt 2 u.o.d.o.)⁷. Ponadto administrator to osoba lub podmiot, który dysponuje faktycznym władztwem nad danymi, niekoniecznie jest nim ten, kto dane „fizycznie” posiada⁸. NSA w wyroku z 30 stycznia 2002 r. potwierdził to stanowisko, stwierdzając, iż „administratorem danych osobowych nie jest każdy dysponent tych danych, a tylko ten, kto decyduje o celach i środkach ich przetwarzania”⁹. Zgodnie z ustawą również status administratora może przysługiwać zarówno podmiotom publicznym, jak i prywatnym¹⁰.

Biorąc pod uwagę definicję przedsiębiorcy funkcjonującą w polskim systemie prawnym, jest to podmiot, który prowadzi we własnym imieniu działalność gospodarczą (art. 43¹ kodeksu cywilnego¹¹, art. 4 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej¹²). Na tle ustawowej konstrukcji pojęcia administratora danych, jak i podmiotowego zakresu ustawy o ochronie danych osobowych (art. 3 u.o.d.o.) przedsiębiorca wpisuje się w kanon tych regulacji prawnych, co niesie za sobą obowiązek przestrzegania wszystkich ustawowych wymogów z zakresu legalnego przetwarzania danych osobowych jako administratora danych.

Dla przedsiębiorcy, który dla celów zarobkowych przetwarza dane osobowe, np. dane konsumentów, pierwszoplanowe są obowiązki związane z ustalaniem dopuszczalności dalszego przetwarzania, a w tym z uzyskaniem zgody na przetwarzanie, z ustaleniem procedur informowania osób, których dane dotyczą, i respektowaniem pozostałych ich uprawnień, z konkretyzowaniem celu zbierania i dopuszczalności przekazywania innym podmiotom¹³. Administratora musi zatem legitymować jedna z przesłanek z art. 23 i art. 27 u.o.d.o. dotycząca legalności przetwarzania przez niego danych, ciąży na nim też ustawowe obowiązki zabezpieczania czy rejestracji zbiorów¹⁴, a także wszelkie konsekwencje prawne w przypadku niezgodnego z pra-

⁷ Status administratora danych nie przysługuje innym podmiotom niż wymienione w art. 3 u.o.d.o. Dlatego osoba fizyczna (prawna) albo jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, która przetwarza dane bez związku z działalnością zarobkową, zawodową lub realizacją celów statutowych, nie jest administratorem danych. Por. wyrok NSA z 30 stycznia 2002 r., II SA 1098/01, „Wokanda” 2002, nr 7–8, s. 70.

⁸ A. Drozd, *Ochrona danych osobowych. Komentarz. Wzory pism i przepisów*, Warszawa 2008, s. 225.

⁹ II SA 1098/01, „Wokanda” 2002, nr 7–8, poz. 70.

¹⁰ A. Drozd, *Ustawa...*, s. 67.

¹¹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. nr 16, poz. 93, z późn. zm.).

¹² Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. nr 173, poz. 1807).

¹³ G. Szpor, wyd. cyt., s. 10.

¹⁴ A. Mednis, *Ustawa o ochronie danych osobowych w orzecznictwie sądowym – konsekwencje dla praktyki gospodarczej*, [w:] *Ochrona danych osobowych. Aktualne problemy i nowe wyzwania*, red.

wem przetwarzania danych. Samodzielność administratora przy podejmowaniu decyzji wiąże się z odpowiedzialnością tego podmiotu za całokształt procesu przetwarzania danych jako przedsiębiorcy. Na tle definicji administratora danych, zawartej w dyrektywie 95/46/WE, należy zauważyć, iż definicja zawarta w polskiej ustawie jest niekompletna. Świadczy o tym chociażby fakt, iż brak jest w art. 7 ust. 4 u.o.d.o. wprost wyrażonej konieczności odpowiedzialności administratora za przetwarzanie danych¹⁵. Oczywiście ze względu na obowiązek interpretacji prawa krajowego w zgodzie ze wspólnotowym należy przyjąć, że pomimo iż definicja administratora zawarta w art. 7 ust. 4 ustawy jest cząstkowa i niekompletna, to poprzez inne przepisy ustawy wyczerpuje się całokształt uprawnień i obowiązków administratora. Chociażby na podstawie art. 18 u.o.d.o. administrator danych ponosi odpowiedzialność, gdyż może on zostać wezwany do przywrócenia stanu zgodnego z prawem w razie naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych. Co więcej, administrator ponosi również odpowiedzialność za zachowania osób u niego zatrudnionych niezależnie od podstawy ich zatrudnienia¹⁶. Oznacza to, że administrator odpowiada za zachowania pracowników, osób zatrudnionych na podstawie umów o świadczenie usług, osób wykonujących pracę w ramach stosunku służbowego, a także odpowiada za zachowania osób innych niż zatrudnione, takich jak wolontariusze czy stażyści, jeżeli zostali oni upoważnieni na podstawie art. 39 u.o.d.o. do przetwarzania danych osobowych¹⁷. Na podstawie art. 31 ust. 4 u.o.d.o. administrator danych odpowiada też za przestrzeganie przepisów ustawy o ochronie danych osobowych przez przetwarzającego¹⁸.

Ochrona danych osobowych w odniesieniu do przedsiębiorców wskazuje, iż główne zainteresowanie przedsiębiorców koncentruje się przede wszystkim wokół zagadnień dotyczących procesów przetwarzania danych osobowych, takich jak: dane pracownicze i dane o kandydatach do pracy, dane o innych przedsiębiorcach, dane o klientach, transfer danych za granicę, przygotowanie dokumentacji i wdrożenia wewnętrznych procedur ochrony danych osobowych oraz kontrole przedsiębiorców przeprowadzane przez inspektorów Biura Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych¹⁹.

G. Sibiga, X. Konarski, Warszawa 2007, s. 225.

¹⁵ We francuskiej czy niemieckiej wersji językowej dyrektywy 95/46/WE administrator danych to nie tylko podmiot decydujący o celach i środkach przetwarzania danych osobowych, lecz także odpowiedzialny za ich przetwarzanie (fr. *Responsable du traitement*, niem. *Für die Verarbeitung Verantwortlicher*). Zob. A. Drozd, *Ustawa...*, s. 68.

¹⁶ Wyrok NSA z 4 kwietnia 2003 r., II SA 2935/02, „Palestra” 2004, nr 7–8, s. 251.

¹⁷ A. Drozd, *Ustawa...*, s. 68.

¹⁸ Zob. opinia 1/2010 Grupy Roboczej ds. ochrony danych osobowych powołana na mocy art. 29 w sprawie pojęć „administrator danych” i „przetwarzający” (0026410/PL, WP 169).

¹⁹ A. Mednis, wyd. cyt., s. 224.

Problematyka ochrony danych osobowych odgrywa szczególną rolę w stosunkach pracy. Przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą i zatrudniający pracowników podlega wszelkim restrykcjom w zakresie ochrony danych osobowych.

Zatrudniając pracowników, bez względu na ich liczbę, administrator danych musi legalnie i zgodnie z wszelkimi wymogami ustawy przetwarzać ich dane osobowe. Dane pracownicze i dane o kandydatach do pracy podlegają właściwej ochronie na gruncie przepisów ustawy o ochronie danych osobowych w zakresie ich właściwego przetwarzania. Przez pojęcie przetwarzania zgodnie z art. 7 ust. 2 u.o.d.o. rozumie się „wszelkich operacje wykonywane na danych osobowych, takie jak zbieranie, utrwalanie, przechowywanie, opracowywanie, zmienianie, udostępnianie, usuwanie”, zabezpieczanie (rozdział 5 u.o.d.o.) czy też obowiązek informacyjny (art. 24 i art. 25 u.o.d.o.).

Podstawowe znaczenie z punktu widzenia danych osobowych pracowników czy kandydatów przyjmowanych do pracy ma art. 22¹ kodeksu pracy²⁰ (dalej zwany: k.p.), który uprawnia pracodawcę do żądania od kandydata do pracy oraz od pracownika ujawnienia danych osobowych dotyczących zatrudnienia. Uchwalenie tego przepisu uważane jest za przełomowe, gdyż pierwszy raz w polskim ustawodawstwie pracy uregulowano nie tylko zakres dozwolonych do przetwarzania informacji o osobie zatrudnionej, ale również pewien wycinek zagadnień dotyczących kandydata do pracy, umożliwiającą uzyskiwanie szerszej wiedzy na jego temat²¹. Problematyczne w praktyce stało się bowiem, ze względu na złożoność gromadzonych informacji, prawidłowe przestrzeganie procedur ochrony danych osobowych. W ramach szeroko rozumianego stosunku pracy pracodawcy przetwarzają różnorodne kategorie danych osobowych, co jest niejednokrotnie niezbędne do prawidłowego wykonywania pracy na określonym stanowisku. Po pierwsze, zgodnie z art. 22¹ k.p. pracodawca ma prawo żądać od osoby ubiegającej się o zatrudnienie podania danych osobowych obejmujących: imię (imiona) i nazwisko, imiona rodziców, datę urodzenia, miejsce zamieszkania (adres do korespondencji), wykształcenie, przebieg dotychczasowego zatrudnienia. Pracodawca ma prawo żądać od pracownika podania, niezależnie od danych osobowych, o których mowa powyżej, również innych danych osobowych pracownika, a także imion i nazwisk oraz dat urodzenia dzieci pracownika, jeżeli podanie takich danych jest konieczne ze względu na korzystanie przez pracownika ze szczególnych uprawnień przewidzianych w prawie pracy, oraz numeru PESEL pracownika nadanego przez Rządowe Centrum Informatyczne Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności – RCI PESEL (art. 22¹ § 1 i 2 k.p.). Udostępnienie pracodawcy danych osobowych następuje w for-

²⁰ Przepis ten został wprowadzony ustawą z dnia 14 listopada 2003 r. o zmianie ustawy Kodeks Pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 213, poz. 2081) i obowiązuje od 1 stycznia 2004 r. Stanowi on wykonanie treści art. 51 Konstytucji RP (Dz.U. nr 78, poz. 483, z późn. zm.), w myśl którego: „Nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawnienia informacji dotyczących jego osoby”.

²¹ M. Gersdorf, K. Rączka, J. Skoczyński, *Kodeks pracy. Komentarz*, Warszawa 2005, s. 118.

mie oświadczenia osoby, której one dotyczą, a pracodawca ma prawo żądać udokumentowania tych danych osobowych (art. 22¹ § 3 k.p.).

W literaturze przedmiotu wskazuje się zatem cztery strefy, które składają się na życie kandydata do pracy i pracownika²². Za sferę identyfikacji personalnej uznaje się: imię i nazwisko, imiona rodziców, miejsce zamieszkania (lub adres do korespondencji) oraz numer PESEL. W sferze pracy mieszczą się kwestie związane z wykształceniem oraz przebiegiem dotychczasowego zatrudnienia; do sfery prywatnej przynależą dane osobowe, takie jak np. wiek, inwalidztwo, kombatantwo oraz imiona i nazwiska dzieci, do sfery osobistej zaś, która jest niedostępna dla pracodawcy, kwalifikuje się pozostałe informacje²³ (wyjątkowo można żądać ich ujawnienia, gdy przepis szczególnie tak stanowi, np. brak karalności²⁴).

Różnorodność i złożoność przetwarzanych danych pracowników czy też kandydatów do pracy wskazuje, iż z punktu widzenia pracodawcy-przedsiębiorcy będącego także administratorem tych danych ważne jest czuwanie, by nie doszło do nadużyć granic legalnego przetwarzania danych osobowych. Pierwsze problemy mogą się pojawiać już na etapie pozyskiwania adekwatnych danych, niezbędnych do wypełnienia właściwego celu zatrudnienia. Przedsiębiorca będący pracodawcą przetwarza zatem często, oprócz danych zwykłych, także sensytywne dane osobowe, o których mowa w art. 27 ust. 1 u.o.d.o., względem których obowiązuje ogólny zakaz przetwarzania. Pracodawca, żądając od kandydata do pracy innych danych niż wymienione w art. 22¹ k.p., może być posądzony o nieprzestrzeganie zasady równego traktowania w zatrudnieniu, a także o naruszenie zasad ochrony danych osobowych. Każdą sytuację należy rozpatrywać jednak indywidualnie, biorąc pod uwagę treść żądanych informacji przez pracodawcę w odniesieniu do rodzaju wykonywanej pracy, stawianych wymagań czy też wymagań zawodowych stawianych pracownikom. Najczęstszym zakresem danych, które budzą takie wątpliwości, są informacje dotyczące zdrowia, nałogów, przynależności partyjnej lub związkowej czy przekonań religijnych. Według A. Drozda działaniem bezprawnym jest domaganie się informacji, które dotyczą podstaw dyskryminacji wymienionych w art. 11(3) k.p., ponieważ prowadzi ono do naruszenia równości szans. Przykładem dyskryminacji pośredniej jest pytanie o ciążę, chyba że pozyskanie tej informacji jest uzasadnione rodzajem pracy, warunkami jej wykonywania lub wymaganiami zawodowymi stawianymi pracownikom. Jeżeli pracodawca oferuje pracę wzbronioną kobietom w ciąży, to powołując się na art. 18(3b) § 2 pkt 1 k.p., może zapytać kandydatkę, czy spodziewa się dziecka²⁵.

²² G. Spytek-Bandurska, *Wybrane problemy pracodawców ze stosowaniem przepisów o ochronie danych osobowych*, [w:] *Granice ochrony danych osobowych w stosunkach pracy*, red. T. Wyka, A. Nerka, Warszawa 2009, s. 25.

²³ G. Spytek-Bandurska, wyd. cyt., s. 25.

²⁴ M. Gersdorf, *Kilka uwag praktycznych o ochronie danych osobowych pracownika*, „Prawo i Zabezpieczenie Społeczne” 2005, nr 8, s. 15.

²⁵ A. Drozd, *Ochrona danych osobowych pracownika (kandydata) po nowelizacji kodeksu pracy*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2004, nr 1, s. 27.

Kwestia wynagrodzenia pracowników jest też częstym problemem w praktyce w odniesieniu do ochrony danych osobowych. Zgodnie z uchwałą SN z 16 lipca 1993 r. „sfera życia prywatnego obejmuje także tajemnicę wysokości zarobków uzyskiwanych przez osobę zainteresowaną. Ujawnienie informacji na ten temat przez różne podmioty – zwłaszcza pracodawcę bez zgody pracownika, może stanowić naruszenie dóbr osobistych”²⁶. Wysokość wynagrodzenia osób piastujących funkcje publiczne może podlegać jednak ujawnieniu na mocy ustawy o dostępie do informacji publicznej²⁷.

Z drugiej strony istnienie art. 22¹ k.p. nie wyklucza możliwości dobrowolnego ujawnienia dodatkowych informacji o sobie przez kandydata do pracy, aby zwiększyć szanse znalezienia pracy, utrzymania dotychczasowej lub aby być konkurencyjnym względem innych pracowników na rynku pracy. Na jakościową ocenę pracowników często wpływa prócz ich wiedzy i umiejętności, także sfera osobista, która różnicuje prawdopodobieństwo uzyskania zatrudnienia, jak też ryzyko jego utraty²⁸.

Kwestią problemową z zakresu właściwego administrowania danymi przez przedsiębiorcę będącego pracodawcą z zachowaniem zasad ochrony danych osobowych jest też korzystanie przez niego z nowoczesnych technik zarządzania zasobami ludzkimi w trakcie trwania zatrudnienia, a także poddawanie kandydatów na pracowników nowoczesnym badaniom psychotechnicznym, psychologicznym czy socjologicznym. Z punktu widzenia przedsiębiorcy-pracodawcy nastawienie się na uzyskanie celu zarobkowego prowadzonej przez niego działalności osiągnąć można poprzez wybór właściwego personelu, który zostałby wyselekcjonowany na podstawie indywidualnych predyspozycji i zainteresowań, a także byłby kontrolowany przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii. Doskonałym narzędziem do tego okazują się zdobycze nauki i techniki dające możliwość wykonywania badań oraz gromadzenia sensytywnej wiedzy o pracownikach.

Obowiązkiem pracodawcy-administratora jest stosowanie adekwatnych zabezpieczeń celem legalnego przetwarzania danych o różnej specyfice w taki sposób, aby swobodnie je wykorzystywać na użytek pracodawcy przy jednoczesnej właściwej ochronie tych danych z punktu widzenia wymagań ustawowych. Ponadto, chcąc pozyskać informacje stanowiące specyficzny typ danych osobowych, pracodawca powinien korzystać z niniejszych narzędzi tylko wtedy, kiedy jest to adekwatne i niezbędne do osiągnięcia przez niego celu związanego z jego przedmiotem działalności. Najpopularniejsze niestandardowe metody kontroli pracowników (tzw. monitoring) to zwykle weryfikowanie korespondencji i przeglądanych stron w Internecie za pośrednictwem programów szpiegujących, badanie zawartości skrzynek e-mailowych zainstalowanych na serwerach pracodawców, rejestrowanie czasu przebywania w pomieszczeniach higieniczno-sanitarnych. Określając mechanizm

²⁶ I PZP 28/93, OSNC 1994, nr 1, poz. 2.

²⁷ A. Mednis, wyd. cyt., s. 227.

²⁸ A. Drozd, *Ochrona danych osobowych pracownika...*, s. 26.

prowadzenia kontroli, pracodawca powinien pamiętać, iż zabronione jest zbieranie informacji, których przetwarzanie jest zabronione, chyba że zachodzi jedna z przesłanek wymienionych w ustawie, która znosi ten zakaz. Warunki legalnego przetwarzania danych osobowych wskazuje art. 23 u.o.d.o., art. 26 u.o.d.o. zaś nakazuje administratorowi danych dołożenie szczególnej staranności w ramach przetwarzania danych osobowych. Zgodnie z art. 26 u.o.d.o. administrator danych (pracodawca) jest obowiązany zapewnić, aby dane osobowe były zbierane dla oznaczonych, zgodnych z prawem celów i adekwatne w stosunku do nich. Konieczne jest zachowanie równowagi między dobrem (wolnością) pracownika a usprawiedliwionym interesem pracodawcy²⁹.

Dane o innych przedsiębiorcach, które niejednokrotnie w różnorodnych formach są przetwarzane przez przedsiębiorców, także podlegają ochronie z takim samym skutkiem jak dane osoby fizycznej. Z jednej strony jest to zatem prawo przedsiębiorcy do ochrony jego danych i informacji o nim, z drugiej – także jego obowiązek, by w sposób należyty chronić i właściwie przetwarzać dane o innych przedsiębiorcach, przynajmniej tak dobrze, jak by się wymagało względem swoich danych.

Istotna nowelizacja ustawy o ochronie danych osobowych względem danych przedsiębiorcy miała miejsce 31 grudnia 2011 r. Wtedy to stracił moc art. 7a ust. 2 ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. Prawo działalności gospodarczej³⁰, który stanowił, że „ewidencja działalności gospodarczej jest jawna i dane osobowe w niej zawarte nie podlegają przepisom ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych”. Uwzględniając obowiązujący wówczas stan prawny, NSA słusznie stwierdzał w swym wyroku z 15 marca 2010 r., że „ustawie o ochronie danych osobowych nie podlegają tylko dane wpisane do ewidencji działalności gospodarczej. Pozostałe zaś informacje o osobie fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą takim wyłączeniem już nie podlegają [...] Po wyrejestrowaniu działalności gospodarczej przedsiębiorca staje się obiektywnie osobą nieprowadzącą działalności gospodarczej. Jego dane osobowe z dniem wykreślenia działalności z ewidencji działalności gospodarczej podlegają zatem pełnej ochronie zagwarantowanej ustawą o ochronie danych osobowych”³¹.

Od 1 stycznia 2012 r. dane osobowe przedsiębiorców, informacje identyfikujące przedsiębiorców w obrocie gospodarczym (o ile – dla konkretnego stanu faktycznego – będą stanowiły dane osobowe w rozumieniu art. 6 u.o.d.o.) zostały zatem włączone pod ochronę ustawy o ochronie danych osobowych. Konsekwencją tej nowelizacji jest obowiązek rejestracji zbiorów danych osobowych przez administratorów danych osobowych dotyczących przedsiębiorców, w których są dane przedsiębiorców, jeżeli zbiór nie podlega przesłankom do zwolnienia z takiej rejestracji na podstawie art. 43 ust. 1 u.o.d.o.

²⁹ Tamże.

³⁰ Dz.U. 2004, nr 173, poz. 1807.

³¹ I OSK 756/09, wyrok dostępny pod adresem: <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/B0AA>.

Zmieniła się również definicja danych osobowych powszechnie dostępnych, o których mowa w art. 43 ust. 1 pkt 9 u.o.d.o. Za dane powszechnie dostępne uznaje się wszystkie te dane, jeżeli z danymi zawartymi w administrowanym zbiorze może zapoznać się bez szczególnego nakładu sił i środków nieograniczony krąg podmiotów³². W przypadku przedsiębiorcy najlepszym przykładem takich danych mogą być dane, które sam administrator podaje do publicznej wiadomości, jak np. dane kontaktowe zawarte na internetowej stronie firmowej. Z praktycznego punktu widzenia jest to istotne przede wszystkim przy tworzeniu baz klientów z wykorzystaniem źródeł takich jak branżowe katalogi typu „Panorama Firm” czy „Polskie Książki Telefoniczne”. Zbiór takich danych osobowych nie podlega zgłoszeniu do Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych ze względu na wyłączenie go z obowiązku rejestracji zgodnie z wyżej wspomnianym przepisem³³.

Zagadnieniem wciąż nastęrczącącym wielu problemów w praktyce przedsiębiorcy jest także przetwarzanie danych osobowych o klientach. Całokształt procesów sprzedaży czy usług u przedsiębiorcy niejednokrotnie opiera się na stworzeniu i uaktualnianiu kompletnej bazy klientów niezbędnej do utrzymywania bieżącego kontaktu z klientem (fakturowanie, serwis), ale również oferowania nowych produktów czy usług.

W lipcu 2011 roku, na podstawie nowych przepisów ustawy z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej³⁴, powstała Centralna Ewidencja Informacji Działalności Gospodarczej (w skrócie CEIDG – art. 23 – art. 39 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej³⁵). Jest to system informatyczny, w którym zawarte są dane osobowe przedsiębiorców będących osobami fizycznymi. Jeżeli informacje zawarte w Centralnej Ewidencji będą umożliwiały identyfikację osoby fizycznej, zgodnie z wytycznymi z art. 6 u.o.d.o. powinny zostać uznane za dane osobowe. Uwzględniając zakres informacji ujawnianych w Centralnej Ewidencji (takich jak m.in. firma przedsiębiorcy, numery PESEL, NIP, REGON, adres zamieszkania, adres poczty elektronicznej³⁶), można postawić tezę, że informacje te co do zasady powinny być traktowane jako dane osobowe.

CEIDG ma na celu ułatwienie załatwienia wszelkich formalności związanych z rejestracją działalności gospodarczej oraz dokonywania zmian dla już istniejących właścicieli firm. Powszechne stało się jednak korzystanie z tej bazy danych dla potrzeb marketingu, przy zdobywaniu informacji o klientach, a następnie przesyłaniu

³² Sprawozdanie Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych za rok 2002, s. 187; dostępne pod adresem: www.giodo.gov.pl.

³³ Art. 43 u.o.d.o. uchyla obowiązek rejestracji zbiorów danych, wskazujących zarówno konkretnie administratorów (kryterium podmiotowe), jak i określone sytuacje przetwarzania (kryterium przedmiotowe). Zob. A. Drozd, *Ustawa...*, s. 288–289.

³⁴ Dz.U. nr 173, poz. 1807.

³⁵ CEIDG dostępna pod adresem: www.prod.ceidg.gov.pl.

³⁶ Sprawozdanie Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych za rok 2000, s. 9–10; dostępne pod adresem: www.giodo.gov.pl.

ofert, usprawiedliwiając swoje działania i powołując się na zapisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Skoro dane osobowe przedsiębiorców podlegają ochronie, to przy wysyłaniu takiego typu ofert należy kierować się takimi samymi zasadami i warunkami przetwarzania jak w przypadku osoby fizycznej³⁷.

Adres e-mail przedsiębiorcy jest poczytywany w niektórych przypadkach jako dana osobowa i podlega ochronie na mocy ustawy o ochronie danych osobowych³⁸. Przed wysłaniem oferty przedsiębiorca ma zatem obowiązek skierować tzw. zapytanie ofertowe, czy klient wyraża zgodę na przesłanie mu informacji, oraz wyjaśnić, skąd pozyskane zostały dane tej osoby. Tworząc ofertę handlową, przedsiębiorca powinien mieć na uwadze prawo osoby do ochrony danych oraz zapisy ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną³⁹ dotyczące dostarczania niezamówionej informacji handlowej (art. 10 ust. 1). W odniesieniu do rozsyłania przez przedsiębiorców niezamówionej informacji handlowej zastosowanie ma również ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji⁴⁰ (art. 10 ust. 3), jako że ustawa o świadczeniu usług drogą elektroniczną uznaje rozsyłanie niezamówionej informacji handlowej, tzw. spamu, za wykroczenie na mocy art. 24 tej ustawy, ale także za czyn nieuczciwej konkurencji w rozumieniu ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, za który ustawa ta przewiduje w art. 18 odpowiedzialność cywilną.

W przypadku marketingu szczególnego znaczenia nabiera zatem możliwość zbierania danych o potencjalnych klientach i obrotu bazami danych o takich osobach⁴¹. Marketing bezpośredni własnych produktów czy usług administratora danych jest prawnie usprawiedliwionym celem uzasadniającym wykorzystywanie danych osobowych na mocy art. 23 ust. 1 pkt 5 u.o.d.o.⁴² Oznacza to w praktyce wymianę danych w celu promowania produktów, gdyż do przekazywania danych w celach marketingowych nie jest wymagana zgoda osoby, której ona dotyczy⁴³. Nie zwalnia to jednak administratora-przedsiębiorcy z obowiązku należytego przetwa-

³⁷ Przed uchycieniem art. 7a ust. 2 ustawy prawo działalności gospodarczej wykorzystywanie informacji o osobach fizycznych prowadzących działalność gospodarczą odbywało się poza kontrolą GIODO czy sądów administracyjnych. Podmioty posługujące się danymi przedsiębiorcy pochodzącymi z ewidencji np. w celach marketingowych nie musiały troszczyć się o wskazanie podstawy prawnej swoich działań, co w praktyce prowadziło do nadużyć. Co więcej, zbiory takich danych zwolnione były z rejestracji u GIODO.

³⁸ A. Drozd, *Ustawa...*, s. 54.

³⁹ Dz.U. nr. 144, poz. 1204, z późn. zm. Ustawa ta implementuje dyrektywę 2000/31/WE w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego (dyrektywę o handlu elektronicznym). Ustawa wskazuje, w jaki sposób powinna być konstruowana informacja handlowa (art. 9), reguluje zagadnienie niezamówionej informacji handlowej (art. 10) oraz ustanawia sankcję za naruszenie przepisów o zakazie przesyłania niezamówionej informacji handlowej (art. 24).

⁴⁰ Dz.U. nr 47, poz. 211, z późn. zm.

⁴¹ A. Mednis, wyd. cyt., s. 229.

⁴² A. Drozd, *Ustawa...*, s. 134.

⁴³ A. Mednis, wyd. cyt., s. 229.

rzania danych osobowych, w tym zabezpieczenia danych adekwatnie do kategorii danych oraz potencjalnych zagrożeń⁴⁴.

System ochrony danych osobowych, o którym mowa w ustawie, a którego prawidłowe wdrożenie i przestrzeganie jest obowiązkiem każdego podmiotu przetwarzającego dane osobowe, w tym przedsiębiorcy, oparty jest zasadniczo na czterech najważniejszych filarach.

Pierwszym elementem systemu jest zadbanie o legalność procesów przetwarzania danych osobowych, gdyż ma to pierwszorzędne znaczenie, w szczególności dla osób, których dane są przetwarzane⁴⁵. Ustawa zasadniczo zabrania ich przetwarzania, jednak przewiduje wiele wyjątków od tej reguły (np. zgoda osoby udostępniającej swoje dane osobowe – art. 23 ust. 1 u.o.d.o.⁴⁶). Chodzi o to, żeby przetwarzanie przez przedsiębiorcę danych osobowych np. klientów odbywało się na podstawie jednej z przesłanek legalności ich przetwarzania wymienionych enumeratywnie w art. 23 u.o.d.o. Nielegalne przetwarzanie danych osobowych zagrożone jest sankcjami karnymi na podstawie art. 49 – art. 54a u.o.d.o.⁴⁷

Drugi element systemu to obowiązek informacyjny, który z mocy ustawy spoczywa na administratorze. W trybie art. 24 u.o.d.o., gdy zbierane są dane bezpośrednio od osoby, której one dotyczą, i w trybie art. 25 u.o.d.o., w przypadkach gromadzenia danych ze źródeł pośrednich, np. nie od osoby, której dane dotyczą⁴⁸, jest on szczególnie istotny, ponieważ świadomość prawna na temat ochrony danych osobowych wciąż jest względnie niska wśród społeczeństwa. Mając to na uwadze, ustawodawca postanowił niejako wymusić na każdym przedsiębiorcy obowiązek informacyjny. Polega on m.in. na poinformowaniu osoby, od której dane są zbierane, o tym, kto jest ich administratorem, oraz o prawie do wniesienia sprzeciwu wobec przetwarzania jej danych w celach marketingowych lub wobec przekazywania jej danych osobowych innemu administratorowi danych. Z omawianego obowiązku podmiot może być zwolniony, o ile przepis ustawy szczególnej tak stanowi (art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.d.o.)⁴⁹.

Trzeci element to obowiązek administratora dokonania rejestracji zbiorów danych osobowych do Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych na mocy

⁴⁴ Art. 36 u.o.d.o., który to wyznacza obowiązek odpowiedniej ochrony, a jego zakresem zastosowania objęte są wszystkie kategorie administratorów danych.

⁴⁵ A. Kołodziej, *Ochrona danych osobowych w świetle orzecznictwa sądowego – zagadnienia ogólne*, [w:] G. Sibiga, X. Konarski (red.), wyd. cyt., s. 215–216.

⁴⁶ „Zgoda na przetwarzanie danych osobowych musi być wyraźna. Nie spełnia tego wymagania podpisanie oświadczenia o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych, stanowiącego dodatkowy element innego zobowiązania niezawierającego informacji o celach i zakresie przetwarzania danych”. Zob. Wyrok NSA z 4 kwietnia 2003 r., II SA 2135/02, „Wokanda” 2004, nr 6, poz. 30.

⁴⁷ A. Drozd, *Ustawa...*, s. 321.

⁴⁸ Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, *ABC wybranych zagadnień z ustawy o ochronie danych osobowych*, Warszawa 2007, s. 19.

⁴⁹ Szerzej na ten temat A. Drozd, *Ustawa...*, s. 142–144.

art. 40 u.o.d.o.⁵⁰ Procedura rejestracyjna odbywa się na podstawie wytycznych ustawowych zawartych w art. 40 – art. 46a u.o.d.o.⁵¹ i obejmuje przede wszystkim zgłoszenie zbioru do rejestracji (art. 41 u.o.d.o.), zgłaszanie zmian (aktualizacja – art. 41 ust. 2 u.o.d.o.) czy przesłanki zwolnienia z obowiązku rejestracyjnego (katalog wyłączeń – art. 43 ust. 1 u.o.d.o.). Administrator-przedsiębiorca w zakresie właściwego administrowania danymi jest zobowiązany na mocy art. 40 u.o.d.o. do rejestracji zbiorów u Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, o ile nie są to zbiory zwolnione z obowiązku rejestracji w trybie art. 43 ust. 1 pkt 1–11 u.o.d.o. Celem rejestracji zbiorów danych jest zapewnienie osobom, których dane dotyczą, nie tyle przejrzystości w związku z przetwarzaniem ich danych osobowych, ile także co najmniej wstępnej kontroli zgodności przetwarzania danych osobowych z prawem, a obowiązek ten obejmuje zarówno publicznych, jak i prywatnych administratorów danych⁵². Jeżeli administrator danych prowadzi więcej niż jeden zbiór danych, to obowiązek zgłoszenia zbioru do rejestracji dotyczy każdego ze zbiorów⁵³. Bez znaczenia jest natomiast „liczba” danych przetwarzanych w tym zbiorze, gdyż ustawodawca nie określił minimalnej „liczby” danych osobowych decydującej o uznaniu danego zestawu za zbiór danych⁵⁴.

Czwarty element systemu to obowiązek zabezpieczenia przetwarzanych danych osobowych (art. 36 u.o.d.o.). Praktyka pokazuje, że większość uchybień stwierdzanych przez GIODO w trakcie kontroli dotyczy niedociągnięć w zabezpieczeniach organizacyjnych. Zabezpieczenie danych to nie tylko obowiązki o charakterze technicznym, ale i obowiązki organizacyjne administratora danych, a także innych podmiotów, określone ustawą o ochronie danych osobowych i skonkretyzowane w rozporządzeniu w sprawie dokumentacji i warunków technicznych⁵⁵. Administrator danych nie może odstąpić od zapewnienia stosowania środków technicznych i organizacyjnych w celu zabezpieczenia danych osobowych, powołując się na względy natury organizacyjno-finansowej⁵⁶. Konkretyzacją obowiązków właściwego i adekwatnego zabezpieczenia danych, na podstawie oceny ryzyka potencjalnych zagrożeń, jest stworzenie dokumentacji opisującej sposób przetwarzania danych i stosowane środki techniczne i organizacyjne służące do ich ochrony.

⁵⁰ Zob. G. Sibiga, *Rejestracja zbiorów danych po nowelizacji ustawy o ochronie danych osobowych z 2004 r.*, [w:] X. Konarski, G. Sibiga (red.), wyd. cyt., s. 255–276.

⁵¹ Nowelizacja ustawy z 2004 r. wprowadziła istotne zmiany w zakresie obowiązku rejestracyjnego zbiorów danych osobowych. W 2004 r. wydane także nowe rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych i administracji z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie wzoru zgłoszenia zbioru danych do rejestracji Generalnemu Inspektorowi Danych Osobowych.

⁵² A. Drozd, *Ustawa...*, s. 276.

⁵³ Tamże, s. 278.

⁵⁴ Wyrok WSA w Warszawie, II SA/Wa 1086/04, „Rzeczpospolita” z 28 września 2004 r., LexPolonica nr 369003.

⁵⁵ A. Drozd, *Ustawa...*, s. 248.

⁵⁶ Wyrok NSA z 4 marca 2002 r., II SA 3144/01, „Monitor Prawniczy” 2002, nr 8, s. 340.

Obowiązek prowadzenia dokumentacji ochrony danych osobowych to obowiązek prawny określony w art. 36 ust. 2 ustawy o ochronie danych osobowych, niezależny od formy prawnej czy własnościowej podmiotu, który spoczywa właściwie na każdym administratorze danych. Jeśli w toku prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej przedsiębiorca sprzedaje towary bądź usługi osobom fizycznym (klientom indywidualnym) czy też zatrudnia pracowników, staje się administratorem danych osobowych. Na podstawie art. 36 ust. 2 u.o.d.o. administrator danych obowiązany jest prowadzić dokumentację opisującą sposób przetwarzania danych oraz środki techniczne i organizacyjne zapewniające ochronę przetwarzanych danych osobowych. Sposób prowadzenia i zakres dokumentacji określa w szczególności Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentacji przetwarzania danych osobowych oraz warunków technicznych i organizacyjnych, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania danych osobowych⁵⁷, wydane do art. 39a ustawy⁵⁸, wskazując w § 3, iż w skład tej dokumentacji wchodzi: polityka bezpieczeństwa oraz instrukcja zarządzania systemem informatycznym służącym do przetwarzania danych osobowych.

Tworzenie i uaktualnianie dokumentacji z zakresu ochrony danych osobowych, stworzenie adekwatnych procedur czyniących zadość wszelkim ustawowym wymaganiom często pojmowane jest jako zbędna biurokracja. Tam, gdzie istnieje obawa kontroli, tam podejmowane są wysiłki, aby sprostać prawu, tam zaś, gdzie nie ma kontroli, powszechna jest opinia, iż mamy do czynienia z martwym prawem. I tak właśnie najczęściej przedsiębiorcy postrzegają problem ochrony danych osobowych.

Tymczasem kontrole prawidłowości przetwarzania danych osobowych, w tym posiadania dokumentacji ochrony danych osobowych, prowadzą, w myśl art. 14 u.o.d.o., pracownicy Biura Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych nie tylko z urzędu, ale również na wniosek poszkodowanych. Wystarczy zatem złośliwość obecnego lub byłego pracownika czy kontrahenta, który poinformuje GIODO o ewentualnych nieprawidłowościach, by przedsiębiorca został objęty kompleksową kontrolą GIODO, tak jak powszechnie prowadzone są kontrole przez Państwową Inspekcję Pracy, Sanepid czy Urząd Kontroli Skarbowej. Jak pokazuje analiza sprawozdania Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych za rok 2009–2010, zwiększyła się liczba zbiorów rejestrowanych do GIODO przez firmy i instytucje. Co więcej, sprawozdania GIODO ukazują także, że osoby, których dane dotyczą, składają w sytuacji zrealizowania celu podstawowego, np. po wykonaniu umowy, skargi do tego organu dotyczące dalszego przetwarzania danych osobowych⁵⁹. Ana-

⁵⁷ Dz.U. 2004, nr 100, poz. 1024.

⁵⁸ A. Drozd, *Ustawa...*, s. 329.

⁵⁹ *Sprawozdanie Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych za rok 2002*, s. 178–179; *Sprawozdanie Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych za rok 2004*, s. 70. Dostępne na stronie: www.giodo.gov.pl.

lizowane przykłady nasuwają wniosek, iż wzrosła świadomość konieczności ochrony danych zarówno w sektorze prywatnym, jak i publicznym. Podmioty, których dane są przetwarzane w różnorodnych firmach czy instytucjach, dążą także coraz wnikliwiej do zasięgnięcia informacji, w jakim celu i czy legalnie są przetwarzane ich dane osobowe.

Nie bez znaczenia jest fakt, iż niewłaściwe czy nielegalne przetwarzanie danych osobowych w jakiejkolwiek organizacji, firmie czy przedsiębiorstwie, w tym brak dokumentacji, mogą skutkować sankcjami karnymi określonymi w art. 51 – art. 53 u.o.d.o., m.in. karą grzywny, karą ograniczenia wolności czy nawet karą pozbawienia wolności do roku⁶⁰.

Z perspektywy przedsiębiorcy warto zatem przestrzegać wymogów prawnych z zakresu legalnego przetwarzania danych osobowych. Uporządkowanie spraw związanych z przetwarzaniem różnorodnych zasobów danych osobowych w firmie, poprzez wykonanie i wdrożenie dokumentacji, właściwe zabezpieczenie oraz prawidłowe przetwarzanie danych pozwoli spojrzeć z większym zainteresowaniem i przejęciem na dotychczasowy problem, tak jak na każdą inną płaszczyznę działalności przedsiębiorcy.

Literatura

- Drozd A., *Ochrona danych osobowych pracownika (kandydata) po nowelizacji kodeksu pracy*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2004, nr 1.
- Drozd A., *Ochrona danych osobowych. Komentarz. Wzory pism i przepisów*, Warszawa 2008.
- Drozd A., *Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz. Wzory pism i przepisy*, Warszawa 2008.
- Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, *ABC wybranych zagadnień z ustawy o ochronie danych osobowych*, Warszawa 2007.
- Gersdorf M., *Kilka uwag praktycznych o ochronie danych osobowych pracownika*, „Prawo i Zabezpieczenie Społeczne” 2005, nr 8.
- Gersdorf M., Rączka K., Skoczyński J., *Kodeks pracy. Komentarz*, Warszawa 2005.
- Kołodziej A., *Ochrona danych osobowych w świetle orzecznictwa sądowego – zagadnienia ogólne*, [w:] *Ochrona danych osobowych. Aktualne problemy i nowe wyzwania*, red. G. Sibiga, X. Konarski, Warszawa 2007.
- Litwiński P., *Ochrona danych osobowych w ogólnym postępowaniu administracyjnym*, Warszawa 2009.
- Mednis A., *Ustawa o ochronie danych osobowych w orzecznictwie sądowym – konsekwencje dla praktyki gospodarczej*, [w:] *Ochrona danych osobowych. Aktualne problemy i nowe wyzwania*, red. G. Sibiga, X. Konarski, Warszawa 2007.
- Opinia 1/2010 Grupy Roboczej ds. ochrony danych osobowych powołana na mocy art. 29 w sprawie pojęć „administrator danych” i „przetwarzający” (0026410/PL, WP 169).
- Sibiga G., *Rejestracja zbiorów danych po nowelizacji ustawy o ochronie danych osobowych z 2004 r.*, [w:] *Ochrona danych osobowych. Aktualne problemy i nowe wyzwania*, red. G. Sibiga, X. Konarski, Warszawa 2007.

⁶⁰ Szerzej na ten temat: J. Barta, P. Fajgielski, R. Markiewicz, *Ochrona...*, s. 688–706.

- Spytek-Bandurska G., *Wybrane problemy pracodawców ze stosowaniem przepisów o ochronie danych osobowych*, [w:] *Granice ochrony danych osobowych w stosunkach pracy*, red. T. Wyka, A. Nerka, Warszawa 2009.
- Sprawozdanie Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych za rok 2002, s. 187; dostępne pod adresem: www.giodo.gov.pl.
- Sprawozdanie Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych za rok 2000, s. 9–10; dostępne pod adresem: www.giodo.gov.pl.
- G. Szpor, *Publicznoprawna ochrona danych osobowych*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1999, nr 12.

Orzecznictwo

- I PZP 28/93, OSNC 1994, nr 1, poz. 2.
- Wyrok NSA z 4 marca 2002 r., II SA 3144/01, „Monitor Prawniczy” 2002, nr 8, s. 340.
- II SA 1098/01, „Wokanda” 2002, nr 7–8, poz. 70.
- Wyrok NSA z 4 kwietnia 2003 r., II SA 2935/02, „Palestra” 2004, nr 7–8, s. 251.
- Wyrok NSA z 4 kwietnia 2003 r., II SA 2135/02, „Wokanda” 2004, nr 6, poz. 30.
- Wyrok WSA w Warszawie, II SA/Wa 1086/04, „Rzeczpospolita” z 28 września 2004 r., LexPolonica nr 369003.
- I OSK 756/09, wyrok dostępny pod adresem: <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/B0AA>.

PROTECTION OF PERSONAL DATA BY AN ENTREPRENEUR

Summary: The present article is discussing the issues of the protection of personal data by an entrepreneur and shows the most popular areas of the data protection from an entrepreneur point of view. The first part explains the most important issues concerning the definition and legal duties of the administrator of personal details, whom an entrepreneur is in the processing aspect of personal details. Next the most frequent, and at the same time the most problematic issues of personal details processing appearing at an entrepreneur are described, such as: employee data and data about candidates for work, data about other entrepreneurs, details about customers, data transfer abroad, documentation preparing and implementing internal procedures of the protection of personal data in the company and inspections of entrepreneurs conducted by inspectors of the IGPDP Office. Developing and describing of presented problems shows that the issues of the protection of personal data are a crucial element in the legal aspect of functioning for an entrepreneur. Paying attention to statutory entitlements, as well as satisfying duties in legal processing personal details are the responsibility of an entrepreneur, who on the legal validity of the Data Protection Act is not exempted from its observing.

Keywords: personal data, entrepreneur, protection of entrepreneur’s personal data, securing of personal data, documentation of personal data, data administrator, protection of personal data, Act on personal data protection, Inspector General for Personal Data Protection (IGPDP).